

Владислав МАНГУШЕВ,
здобувач ступеня доктора філософії,
спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування, фондовий ринок»
Науковий керівник: **Владислав ПАВЛОВ,**
д-р екон. н., доцент, професор кафедри менеджменту,
фінансів та бізнес-адміністрування
Заклад вищої освіти «Міжнародний Євпропейський Університет»,
м. Київ

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИЗИКІВ НЕСТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах війни в Україні підприємства стикаються з викликами та ризиками, пов'язаними з нестабільністю національної економіки. З огляду на це, дослідження розвитку підприємств в контексті такої нестабільності стає актуальним і важливим завданням. Адаптація та ефективне управління в період воєнного стану дають змогу підприємствам не лише виживати в непередбачуваних умовах, але й здійснювати успішний розвиток, використовуючи внутрішні та зовнішні ресурси для забезпечення конкурентоспроможності [1].

У цьому зв'язку слід звернути увагу на відповідні показники, що характеризують становище бізнесу, зокрема індекс активності бізнесу – Ukrainian Business Index (далі UBI). Станом на січень 2024 року UBI складав 37,3 з максимальних 100. Це все ще нижче за локальний максимум, зафіксований в серпні 2023 року (38,2). Значення індексу засвідчує, що українські підприємці потерпають від невизначеності й стагнації на ринку. Проте є позитивні ознаки – кількість замовлень від клієнтів і обсяг випуску продукції залишаються на тому ж рівні.

В дослідженні, проведеному в межах проєкту Програми розвитку ООН (UNDP) «Підтримка України» Центром розвитку інновацій на початку 2024 р., зазначається, що бізнес вказує на низку негативних чинників, які стають на заваді

відновленню та розвитку підприємницької діяльності, включаючи непрогнозованість політичної та економічної ситуації в державі, значне зниження кількості платоспроможних клієнтів, неможливість залучення інвестицій, зростання тиску на підприємців з боку силових структур та органів контролю, кадровий дефіцит, а також фактичну неможливість отримання фінансових ресурсів для поповнення обігових коштів і реалізації проєктів розвитку. Представники бізнес-кіл визначають боротьбу з корупцією, податкову та судову реформи, а також покращення доступу до фінансових ресурсів як пріоритетні напрями для реформування. На рисунку 1 проілюстровано основні перешкоди для ведення українського бізнесу у воєнний час.

Рис. 1. Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, %

Джерело: складено автором на основі [2].

Тож, під час воєнного періоду підприємці вважають, що найбільш серйозною перешкодою є зниження обсягів продажів (64,1 %). Крім того, значною проблемою є відсутність достатньої кількості персоналу через мобілізацію фахівців до Збройних сил України (47 %). Бізнес також відзначає зростання витрат

на виробництво (31,2 %), обмеження відряджень за кордон для чоловіків (29 %) та проблеми з логістикою (26,9 %).

Причини, які заважають українським підприємствам відновлюватися у воєнній економіці, зазначено на рисунку 2.

Рис. 2. Причини, які заважають українським підприємствам відновлюватися, %

Джерело: складено автором на основі [2].

Отже, розвиток українського бізнесу в умовах ризиків й національної нестабільності є досить складним та непередбачуваним, що створює значні перешкоди для відновлення його діяльності. Відповідно до результатів опитувань керівників підприємств, основними факторами, які ускладнюють процес відновлення, є непрогнозованість розвитку ситуації в країні, непередбачувані дії держави, відсутність платоспроможних клієнтів. Через військову агресію росії нищівних змін зазнали підприємства в усіх галузях народного господарства. Виникла вкрай гостра потреба в розробці та реалізації чіткої та послідовної стратегії як у політичній, так і в економічній сфері.

За часи повномасштабного вторгнення країни-агресора українська влада виявила розуміння необхідності підтримки бізнесу і здійснила низку заходів для

сприяння його відновленню. Закон про пільгове оподаткування бізнесу був ухвалений ще у березні 2022 року, а також було скасовано мито і ПДВ на весь імпорт. Проте ці заходи були тимчасовими – у червні 2023 р. їх було анульовано [3].

Також слід зауважити, що уряд запровадив грантову програму «єРобота», спрямовану на створення нових робочих місць та розвиток власного бізнесу. На додаток, була реалізована програма релокації для підприємств, яка дала змогу їм перевезти свої активи у безпечніші регіони та відновити роботу [3].

Таким чином, ризики нестабільності національної економіки, такі як війна, політичні конфлікти, економічні кризи тощо, негативно впливають на діяльність підприємств та загальний інвестиційний клімат країни. Підприємства, які успішно функціонують в таких умовах, часто виявляють гнучкість та інноваційний підхід до управління. Діяльність в умовах воєнного часу та післявоєнна відбудова є одним із прикладів, коли підприємства мають можливість розвиватися в умовах серйозних ризиків та викликів. В цей період, важливою стає підтримка та сприяння держави у формі податкових пільг, фінансової підтримки, розробки стратегічних програм відновлення, а також створення сприятливого бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Савіцька С. І. Значення інвестиційної діяльності для розвитку вітчизняної економіки. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*, 2024. № 42. С. 15. URL: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.15> (дата звернення: 10.04.2024)
2. Офіційний сайт Дія. Бізнес. Дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни: результати опитування в грудні 2023 – січні 2024 року. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/doslidzenna-stanu-ta-potreb-biznesu-vumovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-grudni-2023-sicni-2024-roku> (дата звернення: 10.04.2024)

3. Жирій К. Час для роботи: як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/chas-dlya-roboti-yak-vidnovlyuvavsya-ta-adaptuvavsya-ukrajinskiy-biznes-za-rik-viyni-12154170.html#id-1735494483> (дата звернення: 10.04.2024)